

تحلیل وضعیت روابط تجاری جمهوری اسلامی ایران با آفریقای جنوبی

تهیه و تنظیم:

سید مهرداد سیادت نسب

رایزن بازرگانی سابق جمهوری اسلامی ایران در آفریقای جنوبی

مقدمه:

بطور خیلی خلاصه آفریقای جنوبی با جمعیتی بالغ بر ۵۶ میلیون نفر و حدوداً ۳۵۰ میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی و زیر ساخت های توسعه یافته و تنوع تولیدات در صنایع، معادن و کشاورزی، جزو اقتصادهای بزرگ و یک بازار نوظهور با درآمد متوسط است و در مجموع با داشتن ۴۵ درصد تولیدات معدنی، ۴۰ درصد تولیدات صنعتی، ۵۰ درصد انرژی و ۲۵ درصد تولید ناخالص ملی قاره سیاه، بزرگترین و پیشرفته ترین اقتصاد این قاره بشمار می رود. این کشور عضو گروه G۲۰ بعنوان ۲۰ اقتصاد برتر جهان و همچنین عضو گروه اقتصادهای نوظهور بریکس (BRICS) شامل کشورهای برزیل، هند، روسیه، چین و آفریقای جنوبی می باشد.

با توجه به اندازه اقتصادی کشور و نظام اقتصادی و تجاری و همچنین با در نظر گرفتن روند رو به رشد آن و وابستگی نسبی اقتصادی و تجاری کشورهای همسایه به این کشور، اصولاً این کشور دارای پتانسیل های مناسبی برای تجارت خارجی در بخش های گوناگون بوده و بستری مناسب برای فعالیت های اقتصادی است. البته در مقایسه با بازار ایران می توان گفت که بطور کلی تعداد بازیگران در هر یک از بخش های اقتصادی آفریقای جنوبی محدود تر از ایران است و تا حدودی وضعیت انحصار چند جانبه در تولید و توزیع کالا ها و خدمات مشاهده میشود. طبیعی است که در چنین شرایطی اندازه اقتصادی متوسط شرکت ها به مراتب بزرگتر از ایران است و لذا یک شرکت جدید باید جهت رقابت با رقبای بزرگ موجود در این بازار به اندازه کافی بزرگ باشد.

آفریقای جنوبی دارای نظام بانکی و مالی پیشرفته ای مشابه نظام بانکی آمریکا و اروپا است. چهار بانک بزرگ ، Standard Bank , FNB Bank , ABSA Bank , NED Bank نقش اصلی در سیستم بانکی این کشور ایفا می کنند. البته در حال حاضر هیچ بانکی در این کشور برای تجارت با ایران خدمات ارائه نمیکند.

قطب های اصلی فعالیت های اقتصادی در آفریقای جنوبی شهر های ژوهانسبورگ، پرتوریا، کیپ تاون، دربان و پورت الیزابت میباشد اما در هر صورت شهر ژوهانسبورگ بزرگترین و اصلی ترین شهر و مرکز فعالیت های اقتصادی است.

- خلاصه ای از آمار صادرات و واردات بین ایران و آفریقای جنوبی:

بر اساس آمار گمرک ج.ا.ایران در ۹ ماهه سال ۱۳۹۸ معادل ۷۰ میلیون دلار کالای غیر نفتی از ایران به آفریقای جنوبی صادر شده است. همچنین در همین دوره معادل ۳۵ میلیون دلار کالا از آفریقای جنوبی به ایران صادر شده است.

روابط تجاری جمهوری اسلامی ایران و آفریقای جنوبی

میلیون دلار

سال	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
صادرات	۴۱	۷۷	۳۹	۲۲	۲۲	۴۲	۴۳	۳۶
واردات	۵۰	۲۷	۱۳	۲۷	۳۲	۴۶	۳۴	۳۵
تراز تجاری	-۹	+۳۲	+۲۶	-۵	-۱۰	-۴	۹	۱

اقلام عمده صادرات و واردات ایران

<p>فروش و سایر کفپوشها، ترانسفورماتورهای متوسط و فوق قدرت، قیر نفت، انواع خرما، خمیرهای غذایی، پودر استامینوفن، تراکتور و قطعات، شیرینی و شکلات و بیسکویت، کاشی و سرامیک، پسته، سنگهای ساختمانی (مرمر، تراورتن، رخام و...) و ظروف و لوازم آشپزخانه</p>	صادرات ایران به آفریقای جنوبی
<p>ترکیبات آمالگام، تلمبه های حلزونی، بالابرها، واکسن های دامپزشکی، سیمانهای نسوز، ماشین آلات معدنی و قطعات مربوطه، محصولات تخت نورد شده از فولاد زنگ نزن، آلیاژهای آهن، محصولات نیمه تمام یا فولاد آهنی یا غیر آلیاژی، بازوهای انتقال نیرو از قبیل میل بادامک، میل لنگ، یاتاقان، بلبرینگ و رولربیرینگ، درزبند، واشر و سایر درزگیرها، و...</p>	واردات ایران از آفریقای جنوبی

بر اساس بررسی آمارهای مقایسه ای سالهای اخیر در سال ۱۳۹۶ جمعا ۴۳ میلیون دلار کالا از ایران به آفریقای جنوبی صادر شده که در سال ۱۳۹۷ به ۳۶ میلیون دلار و در ۹ ماهه سال ۱۳۹۸ علیرغم تداوم مشکلات نقل و انتقال پول و تشدید تحریمها با ۱۲۰ درصد افزایش به ۷۰ میلیون دلار رسیده است. شایان ذکر است با عنایت به هدف گذاری تجارت ۱ میلیارد دلاری بین دو کشور تا سال ۲۰۲۵ و با توجه به ظرفیتهای فراوان دو کشور در زمینه همکاریهای تجاری، ظرفیتهای صادراتی ایران به آفریقای جنوبی بسیار بیشتر از ارقام فعلی است و امید است با فراهم ساختن زیرساختهای تجارت بین دو کشور از قبیل روابط بانکی، خط کشتیرانی و پرواز مستقیم و همچنین بازاریابی محصولات ایرانی، در آینده نزدیک شاهد حضور شرکت‌های توانمند ایرانی در بازار آفریقای جنوبی و افزایش صادرات به این کشور در قالب هدف گذاری تعیین شده باشیم.

بر همین اساس تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از کالاهای وارداتی آفریقای جنوبی از جهان، و کالاهای صادراتی ایران به جهان و میزان صادرات ایران به آفریقای جنوبی نشان میدهد پتانسیلهای صادراتی ایران به کشور مذکور شامل مواد پتروشیمی، روغن صنعتی، قیر، سنگ آهن و محصولات فولادی، سیمان، کاشی و سرامیک، تجهیزات الکتریکی، روی، سنگ مس، دارو و تجهیزات پزشکی، سرب و ... می باشد که با عنایت به مزیت رقابتی موجود به نظر می رسد در صورت برقراری خط کشتیرانی بین بنادر دو کشور و تاسیس شعبه بانک، زمینه صادرات مصالح ساختمانی، لوازم خانگی، فرش، پسته، صدور خدمات فنی و مهندسی و بسیاری از اقلام مواد غذایی و ... وجود دارد و در این اقلام با توجه به توان صادراتی ایران و نیاز وارداتی آفریقای جنوبی ظرفیت بیشتری برای صادرات به کشور مذکور وجود دارد.

دروازه ورود به قاره آفریقا

به‌طور خلاصه آفریقای جنوبی با جمعیتی بالغ بر ۵۶ میلیون نفر و حدودا ۳۵۰ میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی و زیرساخت‌های توسعه‌یافته و تنوع تولیدات در صنایع، معادن و کشاورزی، در معادلات سیاسی و اقتصادی جهان جزء اقتصادهای بزرگ و یک بازار نوظهور با درآمد متوسط است و با داشتن ۴۵ درصد تولیدات معدنی، ۴۰ درصد تولیدات صنعتی، ۵۰ درصد انرژی و ۲۵ درصد تولید ناخالص ملی قاره آفریقا، بزرگ‌ترین و پیشرفته‌ترین اقتصاد و به‌عنوان موتور محرک

این قاره به‌شمار می‌رود. این کشور عضو گروه G۲۰۰ به‌عنوان ۲۰ اقتصاد برتر جهان و نیز عضو گروه اقتصادهای نوظهور بریکس (BRICS) شامل کشورهای برزیل، هند، روسیه، چین و آفریقای جنوبی است.

این کشور به‌عنوان یک هاب تجاری و مرکز صادرات مجدد و دروازه ورود به بخش بزرگی از بازارهای آفریقا (از جمله دسترسی به ۱۴ کشور عضو SADC با جمعیتی بالغ بر ۳۰۰ میلیون نفر از طریق حمل و نقل زمینی و ریلی) دارای موقعیت جغرافیایی ممتاز و از اهمیت استراتژیک بسیار برخوردار است و با توجه به دارا بودن بخش‌های اقتصادی، مالی پیشرفته و زیربنای لجستیکی مدرن برای توزیع موثر کالا، ۵۳ درصد تجارت منطقه جامعه توسعه جنوب آفریقا در سال ۲۰۱۸، ریشه در آفریقای جنوبی داشته که نشان‌دهنده وابستگی کشورهای منطقه به بازار و بنادر و راه‌ها و مسیرهای حمل و نقلی آفریقای جنوبی است و آفریقای جنوبی با استفاده از این مزیت توانسته است دیپلماسی حمل و نقلی (Transport Diplomacy) فعالی را در مورد این منطقه اتخاذ کند.

در واقع آفریقای جنوبی با داشتن زیرساخت‌های پیشرفته حمل و نقل و ۲ بندر در سطح استانداردهای جهانی در شهرهای دربان، ریچاردز بی و کیپ تاون به‌عنوان دروازه ورود به کشورهای زیر صحرای محسوب می‌شود. طی یک دهه گذشته، آفریقای جنوبی موانع غیرتعرفه‌ای تجارت را حذف کرده و نرخ تعرفه واردات را کاهش داده که این امر موجب افزایش سطح رقابت‌پذیری این کشور در سطح جهان شده است.

با توجه به اندازه اقتصادی و نظام اقتصادی و تجاری آفریقای جنوبی و نیز با در نظر گرفتن روند روبه‌رشد آن و وابستگی نسبی اقتصادی و تجاری کشورهای همسایه به این کشور، اصولاً آفریقای جنوبی دارای پتانسیل‌های مناسبی برای تجارت خارجی در بخش‌های گوناگون بوده و بستری مناسب برای فعالیت‌های اقتصادی است.

مهم‌تر از همه این‌که آفریقای جنوبی می‌تواند به‌عنوان هاب صادرات کالاهای ایرانی در نظر گرفته شود و شرکت‌های دولتی و بخش خصوصی ایرانی از طریق آفریقای جنوبی قابلیت دسترسی به بازارهای کشورهای همجوار را خواهند داشت.

در واقع آفریقای جنوبی هم می‌تواند یک بازار خوب برای بسیاری از کالاهای ایرانی باشد، هم می‌تواند در پروژه‌های سرمایه‌گذاری در ایران نقش‌آفرین باشد و هم با توجه به دسترسی به تکنولوژی روز دنیا، در انتقال تکنولوژی و دانش فنی به کشورمان تاثیرگذار باشد.

جذابیت‌های بازار

۱. نظام سیاسی دمکراتیک و پایدار

آفریقای جنوبی بعد از فروپاشی نظام آپارتاید همواره به فکر تقویت روابط سیاسی خود با همسایگان و سایر ملل جهان بوده است. این کشور از سال ۱۹۹۴ به بعد که سیستم سیاسی جدیدی روی کار آمد، نه تنها روابط خود را با هیچ کشوری محدود نکرد، بلکه روابط خود را با بسیاری از کشورهایی که قبلاً رابطه نداشت از سر گرفت و سیاست آن همیشه بر مبنای اضافه کردن بوده است نه تغییر دادن.

بر مبنای این سیاست، کارگزاران سیاست خارجی توانستند یک هویت جدید برای کشور به وجود آورند که با این هویت جدید همسایه‌ها و نظام بین‌الملل خواهان ایفای نقش بیشتری توسط این کشور در منطقه و جهان شدند که شاهد این ادعا پیوستن آفریقای جنوبی به گروه بریکس و عضویت در گروه G۲۰۰ به عنوان ۲۰ اقتصاد برتر جهان (کشورهای عضو این گروه ۹۰ درصد تولید ناخالص ملی (GNP) و ۸۰ درصد تجارت جهانی و دوسوم جمعیت جهان را نمایندگی می‌کنند) و نیز دعوت به شرکت در نشست‌های AG و بحث برای پیوستن دایمی به این گروه است.

بر مبنای این تغییرات، آفریقای جنوبی سیاست توسعه‌محور را جایگزین سیاست امنیت‌محور کرده و همکاری‌های قابل توجهی با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انجام داده است. همچنین حمایت از برنامه‌های صلح سازمان ملل به عنوان یک عضو متعهد، تلاش برای ایفای نقش لیدر کشورهای منطقه خصوصاً زیر صحرای بدون لطمه به حاکمیت آن‌ها، تعهد به اجرای تصمیمات گروه‌ها و سازمان‌های جهانی از جمله جنبش عدم تعهد از دیگر ویژگی‌های سیاسی آفریقای جنوبی به‌شمار می‌رود که همگی حکایت از نقش مهم این کشور در مناسبات بین‌المللی در حال و آینده دارد.

۲. موقعیت جغرافیایی استراتژیک

واقع شدن کشور آفریقای جنوبی در نوک قاره آفریقا و در نقطه تلاقی اقیانوس اطلس و اقیانوس هند باعث فراهم شدن یک موقعیت جغرافیایی استراتژیک برای این کشور شده است. آفریقای جنوبی با استفاده از این موقعیت و داشتن ۶ بندر مهم سعی دارد، تا بین کشورهای آمریکای مرکزی و جنوبی، کشورهای جنوب و شرق آسیا، اروپا و خاورمیانه یک پل ارتباطی ایجاد کرده و بازارهای این مناطق را به هم متصل کند؛ چراکه مسیر بسیاری از کشتی‌هایی که بین اقیانوس هند و اقیانوس اطلس و سواحل شرقی و غربی قاره آفریقا تردد می‌کنند از این دماغه می‌گذرد و از این طریق ضمن اتصال بازارهای تمامی جهان به همدیگر می‌توان به بازارهای کشورهای آفریقایی زیر صحرای دسترسی پیدا کرد؛ از جمله دسترسی به ۱۴ کشور عضو SADC با جمعیتی حدود ۲۵۰ میلیون نفر از طریق حمل و نقل هوایی، جاده‌ای و ریلی.

۳. زیرساخت‌های حمل و نقل و ارتباطی مناسب

شبکه‌های حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی مدرن با هزینه‌های پایین، انرژی فراوان و ارزان (برخلاف اکثر کشورهای آفریقایی)، وسایل ارتباطی و مخابراتی پیشرفته و قابل دسترسی در تمامی مناطق، وجود بنادر مهم و... از جمله زیرساخت‌هایی هستند که فعالیت‌های اقتصادی و تجاری را در این کشور تسهیل می‌کنند.

آفریقای جنوبی با داشتن ۶ بندر مهم (دریان، ریچاردز بی، ایست لندن، پورت الیزابت، کیپ تاون و سالدانابی)، برخورداری از ۷۵۴ هزار کیلومتر جاده، ۲۲ هزار کیلومتر خطوط راه‌آهن، ۱۳۷۹ کیلومتر خطوط لوله انتقال فرآورده‌های نفتی تصفیه‌شده، ۹۸۰ کیلومتر خطوط انتقال نفت خام، ۹۲۰ کیلومتر خطوط انتقال گاز و میعانات و نیز داشتن شرکت‌های مهم ارتباطی و مخابراتی از زیرساخت‌های قابل قبولی در سطح استانداردهای جهانی برخوردار است. فرودگاه ژوهانسبورگ به‌عنوان مرکز پروازهای جنوب آفریقا عمل می‌کند و راه‌آهن آفریقای جنوبی دارای رتبه دهم جهانی بوده و با شبکه‌های راه‌آهن مناطق زیر صحرای ارتباط دارد.

۴. سیاست‌های اقتصادی مطمئن و پایدار

از سال ۱۹۹۴ به بعد کشور آفریقای جنوبی با اجرای سیاست‌های کلان اقتصادی رشد اقتصادی قابل قبولی را شاهد بوده است. در چارچوب این سیاست‌ها این کشور شاهد کاهش مالیات‌ها، کنترل کسری بودجه و پایین آمدن تعرفه‌ها به صورت چشمگیر به دلیل عضویت در سازمان جهانی تجارت بوده است. همچنین از دیگر رویکردهای این برنامه‌های اقتصادی می‌توان تعهد به اقتصاد بازار آزاد، خصوصی‌سازی، فعال کردن بازار بورس (بازار بورس آفریقای جنوبی در رده هفدهم جهان قرار دارد)، حفظ استقلال بانک مرکزی از دولت، توسعه زیرساخت‌ها، توسعه صنایع کوچک و متوسط و سوق دادن هزینه‌های دولت به سمت خدمات اجتماعی و افزایش رفاه و قدرت خرید مردم را برشمرد. هرچند به دلیل تاثیر سیاست‌های غلط رژیم نژادپرست قبلی نابرابری در توزیع درآمد و رفاه اجتماعی هنوز به چشم می‌خورد و یکی از اولویت‌های دولت نیز رفع این مشکل از طریق تسهیل سرمایه‌گذاری و بهبود شرایط کسب و کار است.

۵. محیط جذاب از نظر فضای کسب و کار

قوانین و مقررات آفریقای جنوبی در حوزه تجارت، نیروی کار، موضوعات مربوط به رقابت، علایم تجاری و کپی‌رایت، اختراعات، حل اختلاف تجاری و... مطابق با استانداردهای مورد قبول و به‌روز جهانی است. قوانین بانکی آفریقای جنوبی جزء بهترین قوانین دنیا محسوب می‌شود و همواره در بین ۱۰ کشور برتر از این نظر قرار می‌گیرد.

هزینه‌های انرژی، ارتباطات، حمل و نقل نیروی کار و... نیز به نسبت سایر کشورهای هم‌تراز مانند مکزیک، مجارستان، مالزی، سنگاپور و... در حد پایین‌تری قرار دارد که فضا را برای سرمایه‌گذاری و رقابت مهیاتر می‌کند.

براساس رده‌بندی بانک جهانی، آفریقای جنوبی از لحاظ فضای کسب و کار و مطابقت با استانداردها و رویه‌های حقوقی و اداری جهانی، از نظر هزینه، زمان و سهولت در کار، از بین ۱۹۰ کشور رتبه ۸۲ را در سال ۲۰۱۸ احراز کرده است.

۶. فرصت‌های سرمایه‌گذاری

کشور آفریقای جنوبی به‌طور کلی در حوزه‌های مختلف از جمله تولید و صادرات طلا، زغال‌سنگ، فولاد، الماس، منگنز، پلاتین، محصولات کشاورزی، پرورش دام، توریسم، مخابرات، صنعت ساختمان، صنعت خدمات، محصولات صنعتی و... دارای مزیت بوده و سرمایه‌گذاری در این حوزه‌ها مناسب و مورد توجه بسیاری از شرکت‌هاست.

صنعت گردشگری در آفریقای جنوبی نیز پتانسیل مناسبی برای سرمایه‌گذاری دارد. این صنعت جزء ۷ بخش بزرگ تولید ناخالص داخلی آفریقای جنوبی محسوب شده و ۹ درصد GDP این کشور را به خود اختصاص داده است. هم‌اکنون سالانه حدود ۱۰٫۵ میلیون گردشگر از این کشور دیدن می‌کنند.

از طرف دیگر، این کشور نظام اقتصادی کهنه خود از جمله سیاست جایگزینی واردات، تعرفه‌های بالا، دخالت زیاد دولت در امور اقتصادی، پرداخت یارانه و اقدامات ضد رقابتی را کنار گذاشته و در جهت حرکت می‌کند که نقش خود را در امور اقتصادی و تصدی‌گری کاهش دهد. لذا سیاست حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را با انواع مشوق‌ها در پیش گرفته است. این مشوق‌ها عبارتند از: حذف یا کاهش عوارض واردات، حذف عوارض بازدارنده برای سرمایه‌گذاران و سهامداران غیرساکن، حذف محدودیت‌های انتقال ارز، رفتار مشابه با سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، پرداخت تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی و...

هم‌اکنون در آفریقای جنوبی بسیاری از شرکت‌های چندملیتی بزرگ به راه افتاده‌اند و اهمیت سرمایه‌گذاری در آفریقای جنوبی از این جهت پررنگ‌تر می‌شود که علی‌رغم پیشرفت‌های قابل توجه این کشور در زیرساخت‌ها و بسیاری از حوزه‌ها، فقر و بیکاری ناشی از سیاست‌های سیستم حکومت قبلی، هنوز از مشکلات اساسی پیش روی این کشور محسوب شده و دولت برای رفع این مشکل برنامه‌هایی برای ایجاد اشتغال از جمله (برنامه توسعه ۲۰۳۰ و کاهش نرخ بیکاری و فقر) را در دست اجرا دارد که با توجه به سیاست‌های حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی این کشور می‌توان از این فرصت استفاده مناسب به عمل آید.

علاوه بر این، هم‌اکنون نیاز بازار آفریقای جنوبی به نیروی کار ماهر به‌ویژه در رشته‌هایی از قبیل مهندسی، پزشکی، حسابداری، مکانیک، لوله‌کشی و... نیز بالا بوده و ظرفیت‌های مناسبی برای صادرات خدمات فنی در این حوزه‌ها وجود دارد.

۷. اصلاحات تجاری و مشارکت استراتژیک در تجارت جهانی

آفریقای جنوبی از زمان پیوستن به سازمان جهانی تجارت تلاش کرده که تبدیل به یک بازیگر مهم در عرصه تجارت بین‌المللی شود. در همین راستا در زمینه عوارض، مالیات، تعرفه‌ها و سایر اقدامات مرتبط با تجارت اصلاحات قابل ملاحظه‌ای را انجام داده است. متوسط نرخ تعرفه این کشور ۷/۸ است. این کشور همچنین سعی کرده تا از طریق انعقاد موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد با اتحادیه اروپا و جامعه توسعه جنوب آفریقا به بازارهای کشورهای عضو دسترسی پیدا کند. این کشور با استفاده از قانون آمریکایی رشد و فرصت برای بقاء (AGOA) اکثر محصولات خود را بدون عوارض گمرکی به بازار آمریکا صادر می‌کند.

ایجاد روابط اقتصادی و تجاری هدفدار با قدرت‌های نوظهور اقتصادی از جمله عضویت در گروه بریکس (BRICS) شامل کشورهای برزیل، هند، روسیه، چین و آفریقای جنوبی، از دیگر برنامه‌های این کشور برای توسعه و تحکیم روابط اقتصادی خود با جامعه جهانی است و این عوامل، باعث افزایش نقش این کشور در معادلات جهانی شده‌اند.

عضویت در اتحادیه گمرکی جنوب آفریقا (SACU)، جامعه توسعه جنوب آفریقا (SADC)، سازمان همکاری‌های منطقه‌ای حاشیه اقیانوس هند (IOR-ARC) و... از دیگر نشانه‌های تمایل این کشور برای ادغام در نظام جهانی و نقش‌آفرینی در این عرصه است.

از دیگر سیاست‌های آفریقای جنوبی در حوزه اصلاحات تجاری می‌توان به اتخاذ سیاست‌های حمایتی در جهت رقابتی کردن فضای اقتصادی و تجاری، حمایت از تولیدات صادرات‌محور، اصلاح تعرفه‌ها، حمایت از صادرات دارای ارزش افزوده بالا، تسهیل شرایط دستیابی به منابع مالی، تصویب قوانین تجاری رقابتی، که خود تحولی در نظام تجاری کشور محسوب می‌شود و... اشاره کرد.

ملاحظات:

- وضعیت اشباع و رکود در بازار آفریقای جنوبی:

بازار آفریقای جنوبی از یک طرف بطور سنتی در اختیار شرکت های اروپایی و آمریکایی بوده است و در سالهای اخیر هم کشور چین توانسته مثل سایر بازار ها در این بازار حضور ملموسی داشته باشد. از طرف دیگر با توجه به وفور منابع اولیه در این کشور و قدمت اقامت جمعیت اروپایی تبار (۲۰% جمعیت) در این کشور، شرکت های آفریقای جنوبی نیز از توانمندی های بالایی برخوردار هستند که این وضعیت موجب دشوارتر شدن انجام کار برای شرکت های ایرانی است. این ویژگی در زمینه تولید و توزیع کالا موضوعیت بیشتری دارد چرا که در عمل مشاهده میشود در اغلب زمینه های تولیدی وضعیت انحصار چند جانبه بر بازار حاکم است و همینطور توزیع کالا نیز عمدتاً توسط چند فروشگاه زنجیره ای صورت می پذیرد که ورود به این شبکه معمولاً سهل نیست. علاوه بر ویژگی ذاتی توضیح داده شده، در دو سال گذشته رکود نسبی اقتصاد آفریقای جنوبی نیز موجب سخت تر شدن ورود به این بازار شده است.

- قابل توجه نبودن میزان صادرات در مقایسه با ظرفیت های موجود:

نکته حائز اهمیت این است که ارزش صادرات ایران به آفریقای جنوبی فارغ از میزان افزایش و کاهش آن در سال های اخیر، در مقایسه با ظرفیت های موجود و عملکرد کشور های رقیب، رقم قابل توجهی نیست. بطور خیلی خلاصه میتوان اظهار نمود که با توجه به فاصله دور آفریقای جنوبی از ایران، تسلط چند شرکت بزرگ بر اغلب بخش های بازار آفریقای جنوبی و عدم شناخت کافی تجار دو کشور از ظرفیتهای و توانمندیهای یکدیگر و همچنین داشتن ذهنیت منفی نسبت به یکدیگر باعث شده تا حضور در این بازار به اندازه کافی در اولویت برنامه های شرکت های ایرانی قرار نگیرد.

همچنین وجود اتحادیه گمرکی بین کشور های آفریقای جنوبی، نامیبیا، بوتسوانا، سوازیلند و لسوتو (اتحادیه گمرکی ساکو)، قرار داد تجارت آزاد بین آفریقای جنوبی و پانزده کشور عضو جامعه توسعه کشور

های جنوب قاره آفریقا (سادک) و همچنین موافقتنامه تجارت آزاد بین ساکو و اتحادیه اروپا از دیگر موانعی است که بر سر راه توسعه صادرات ایران به آفریقای جنوبی و سایر کشور های همجوار قرار دارد. علاوه بر موارد کلی فوق، در حال حاضر اصلی ترین مشکل در مسیر صادرات کالا های ایرانی به آفریقای جنوبی محدودیت های بانکی ناشی از تحریم های اقتصادی است.

- رقبای تجاری ایران در آفریقای جنوبی و کالاهای صادراتی آنها:

آفریقای جنوبی سالانه در حدود ۱۰۰ میلیارد دلار کالا وارد می کند. در سال های اخیر کشور های چین، آلمان، آمریکا، ژاپن، عربستان سعودی، بریتانیا، هند، فرانسه، نیجریه، ایتالیا، آنگولا، تایلند و جمهوری کره مبدا اصلی واردات این کشور بوده اند. کشور های چین، هندوستان، ترکیه و برزیل کشور هایی هستند که در سال های اخیر موفق به توسعه تجارت با این کشور شده اند. شیوه برجسته ای که این کشور ها دنبال میکنند عبارت است از توسعه همزمان سرمایه گذاری و تجارت در آفریقای جنوبی. شرکت های زیادی از این کشور ها در سال های اخیر در پروژه های اقتصادی در آفریقای جنوبی و کشور های منطقه سرمایه گذاری نموده اند. این امر باعث میشود که به دنبال این سرمایه گذاری ها، تجار و شرکت های زیادی وارد این بازار شوند. حضور پر رنگ در همه نمایشگاه های تجاری آفریقای جنوبی در قالب پابون ملی (با حمایت های دولتی) و همچنین تاسیس مراکز تجاری و توسعه بخش بازرگانی سفارت کشور مربوطه و یا تاسیس دفتر وزارت ذیربط توسعه تجارت و سرمایه گذاری در آفریقای جنوبی از دیگر روش هایی است که اغلب کشور های رقیب از آن استفاده می کنند.

جمع بندی

آفریقای جنوبی با زیرساخت های توسعه یافته، منابع معدنی متنوع و غنی، تولیدات صنعتی قابل توجه در بخش های مختلف، موقعیت جغرافیایی ممتاز، و بسیاری ویژگی های دیگر در حال تبدیل شدن به یکی از وزنه های اقتصادی و سیاسی در سطح بین الملل می باشد. اکنون بسیاری از کشورها با استفاده از ظرفیتهای و امکانات موجود از یک طرف و نیازها و ظرفیتهای خالی این کشور از طرف دیگر، تلاش دارند تا با سرمایه

گذاري و نفوذ در بازار اين کشور روابط سياسي و اقتصادي خود را با يك قدرت نوظهور و به سرعت در حال رشد تحکيم بخشند.

در حالت کلی می توان گفت که روابط سياسي دو کشور در سطح مطلوبی قرار دارد و تا کنون بين دو کشور ۱۴ نشست کمیسیون مشترک همکاری های سياسي و اقتصادي برگزار شده و موافقت نامه و يادداشت تفاهم های زيادی (بیش از ۹۰ موافقت نامه و يادداشت تفاهم و بيانيه مشترک) در زمينه های سياسي، اقتصادي، تجاري، قضايي، فرهنگي، بهداشتي، ورزشي، علمي، زنان و اجتماعي بين دو کشور به امضاء رسیده است. اما از آنجا که اين روابط بیشتر با محوريت شرکتها و نهادهای دولتي بوده نتايج چندان مطلوبي را در بر نداشته است. لذا ما بايد رویکرد خود را تغيير داده و در کنار بخش دولتي زمينه را براي حضور فعال بخش خصوصي در بازار رو به رشد آفريقاي جنوبي نیز فراهم نمائيم.

در مجموع ميتوان گفت با عنایت به ظرفيتهاي فراوان همکاری در زمينه صنعت، معدن و گسترش فعاليتهاي تجاري و همچنين موقعيت استراتژيک اين کشور بعنوان دروازه ورود به بخش بزرگي از بازارهای آفريقا (از جمله دسترسی به ۱۴ کشور عضو SADC با جمعيتی حدود ۲۵۰ ميليون نفر از طريق حمل و نقل زميني و ريلی) پتانسيل افزايش حجم تجارت دوکشور بسيار بیشتر از وضعيت فعلی است. ضمن اينکه توسعه روابط تجاري با اين کشور فرصتهاي بسيار برای صادر کنندگان ایرانی و همچنين جذب سرمايه گذاري خارجي و انتقال تکنولوژی و دانش فنی برای کشورمان بوجود می آورد.

– مشکلات عمده صادرات به آفريقای جنوبي:

- ✓ فقدان زیرساختهای اقتصادي از قبيل روابط بانكي دوجانبه و نبودن بانک های مشترک
- ✓ عدم وجود خط کشتيراني و بالا بودن هزینه حمل کالا در مقايسه با ساير رقبا
- ✓ ضعف در اطلاع رسانی و نبود شناخت کافی نسبت به توانايی های هر دو طرف و مبهم بودن ظرفيتها و پتانسيل های بازار آفريقای جنوبي برای فعالان تجاري ايران و بالعکس
- ✓ ضعف فعالان بخش خصوصي در توليد، توزيع و بازاریابی محصولات و خدمات خود در آفريقای جنوبي

- ✓ عدم برگزاری نمایشگاه‌های اختصاصی در آفریقای جنوبی و ناشناخته بودن بازار آفریقای جنوبی در مقایسه با سایر بازارهای صادراتی برای فعالان تجاری
- ✓ محدودیت های کالاهای صادراتی به آفریقای جنوبی از حیث تناژ و پراکندگی زمان در صادرات آن

- راهکارهای عملی جهت افزایش صادرات به آفریقای جنوبی

- ✓ ایجاد شعب بانکی یا تأسیس بانک مشترک در آفریقای جنوبی توسط بانکهای خصوصی و دولتی
- ✓ راه اندازی خطوط منظم کشتیرانی به مقاصد بنادر دربان و کیپ تاون آفریقای جنوبی با اختصاص یارانه حمل کالاهای صادراتی منتخب به مقاصد تعیین شده
- ✓ حمایت و کمک دولت به منظور راه اندازی مرکز تجاری و هاب توزیع و فروش کالاهای مزیت دار در قالب کنسرسیوم صادراتی با اولویت لوزام خانگی، مصالح ساختمانی، دارو و تجهیزات پزشکی، قطعات خودرو و صنایع غذایی در آفریقای جنوبی با توجه به مصوبه ستاد آفریقا در این خصوص
- ✓ کمک به شکل گیری نمایندگی و دفاتر فروش شرکتهای ایرانی در آفریقای جنوبی
- ✓ تخصیص یارانه ۵۰ درصدی برای برگزاری نمایشگاههای اختصاصی و حضور بنگاههای صادراتی در نمایشگاههای تخصصی در آفریقای جنوبی و همچنین اعزام هیاتهای تجاری، بازاریابی
- ✓ راه اندازی خط هوایی تهران و ژوهانسبورگ در آفریقای جنوبی
- ✓ برگزاری همایش معرفی فرصت های تجاری و سرمایه گذاری با کشور آفریقای جنوبی
- ✓ افزایش تبادل هیات های تجاری - بازاریابی فیما بین جمهوری اسلامی ایران و آفریقای جنوبی